

รายงานการวิจัย

เรื่อง

**คุณสมบัติของสมุนไพรบางชนิดในการยับยั้ง
การเจริญของแบคทีเรีย**

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมาลี เหลืองสกุล

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

581.634
ส842 ร

งานวิจัยนี้ได้รับทุนจากฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

รายงานการวิจัย

เรื่อง

คุณสมบัติของสมุนไพรบางชนิดในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมาลี เหลืองสกุล

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

๒-๘ ส.ค. 2531

งานนี้ได้รับทุนจากฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

- 2 ส.ค. 2530

165128

คำนำ

โครงการวิจัยเรื่อง คุณสมบัติของสื่อนำไฟบางชนิดในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย
เป็นโครงการวิจัยของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ในปีป-
ประมาณ 2530

ผู้วิจัยขอขอบคุณฝ่ายวางแผนและพัฒนา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ให้ทุนสนับสนุน
การวิจัย และขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สุนันทา พรหมบุญ คณบดีคณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ที่ให้การสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้.

สุมาลี เหลืองสกุล

บทกยอ

เรื่อง

คุณสมบัติของสมุนไพรบางชนิดในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย

Antibacterial Properties of Some Medicinal Plants.

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุน จากฝ่ายวางแผนและพัฒนา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

ประจำปีงบประมาณ 2530 ระยะเวลา 1 ปี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุมาลี เหลืองสกุล

ผู้วิจัย

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

บทคัดย่อ

จากการสกัดสารจากสมุนไพร 5 ชนิด ได้แก่ เถียนบ้าน คาวเรือง ปีกแมลงสาบ กระสัง และ บัวบก ในน้ำและเอทานอล 95 % โดยวิธีแช่เย็น และวิธีสกัดแบบค้อนเนื่อง โดยใช้เครื่องสกัด Soxhlet ได้สารสกัดสมุนไพรซึ่งใช้ในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดหนอง 3 ชนิด คือ coagulase positive Staphylococcus aureus, β -hemolytic Streptococcus group A และ Pseudomonas aeruginosa ได้แตกต่างกัน ดังนี้ ในเถียนบ้าน สารสกัดในเอทานอลจากทั้ง 2 วิธี สามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ได้ดีกว่าสารสกัดในน้ำ โดยให้ค่าความเข้มข้นต่ำสุดที่สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย (Minimal Inhibitory Concentration) หรือ MIC ของเชื้อทั้ง 2 ชนิดเท่ากัน เป็น 1 : 40 (w/v) ในคาวเรือง สารสกัดในน้ำโดยวิธีแช่เย็น สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่ทำการทดสอบได้หมดทุกชนิด โดยให้ค่า MIC ของ S. aureus Streptococcus และ P. aeruginosa เป็น 1 : 2 , 1 : 10 และ 1 : 4 ตามลำดับ ในขณะที่สารสกัดในเอทานอลโดยวิธีสกัดแบบค้อนเนื่องสามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ได้ดีกว่า (1 : 4 และ 1 : 40) แต่ไม่ยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa ในปีกแมลงสาบ สารสกัดในเอทานอลโดยวิธีแช่เย็นยับยั้ง การเจริญของแบคทีเรียได้ดีกว่าสารสกัดอื่นจากปีกแมลงสาบ โดยให้ค่า MIC ของ S. aureus, Streptococcus และ P. aeruginosa เป็น 1 : 20 , 1 : 10 และ 1 : 2 ตามลำดับ ในกระสัง สารสกัดในน้ำโดยวิธีแช่เย็น ยับยั้งการเจริญของ Streptococcus ได้เพียงชนิดเดียว เช่นเดียวกับสารสกัดจากเอทานอลจากทั้ง 2 วิธี แต่ให้ค่า MIC ที่ต่ำกว่า คือ 1 : 10 ในบัวบก สารสกัดในน้ำโดยวิธีแช่เย็น สามารถยับยั้งการเจริญของเชื้อทั้ง 3 ชนิดได้ โดยให้ค่า MIC ของเชื้อทั้ง 3 ชนิด เป็น 1 : 10 เท่ากัน ในขณะที่สารสกัดในเอทานอลโดยวิธีสกัดแบบค้อนเนื่องให้ค่า MIC ของ S. aureus และ Streptococcus ที่ต่ำกว่าสารสกัดในน้ำ (1 : 20 , 1 : 40) แต่ไม่สามารถยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa นำ้ค้นจากสมุนไพรทุกชนิดสามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่ทดสอบได้อย่างน้อย 1 ชนิด.

Abstract

Five species of dried medicinal plants were extracted by maceration and continuous extraction in distilled water and 95 % ethanol. The antibacterial properties of the extracts were tested with coagulase positive Staphylococcus aureus, β -hemolytic Streptococcus group A and Pseudomonas aeruginosa. The results were that ethanol extract from leaf of Impatiens balsamina L. showed the lowest minimal inhibitory concentration or MIC to S. aureus (1:40) and Streptococcus (1:40). The MIC of water extract by maceration from leaf of Tagetes erecta L. to S. aureus, Streptococcus and P. aeruginosa were 1:2, 1:10 and 1:4 and the MIC of ethanol extract by continuous extraction from the same plant to S. aureus and Streptococcus were the lowest (1:4, 1:40) but this ethanol extract was not showed any effect on P. aeruginosa. In Zebrina pendula Schnize, the ethanol extract from whole plant ^{by} maceration showed the lowest MIC to S. aureus, Streptococcus and P. aeruginosa (1:20, 1:10, 1:2). Water extract from whole plant of Peperomia pellucida B.H.K. by maceration and both ethanol extract could inhibit only Streptococcus and the water extract showed the lowest MIC (1:10) Water extract from whole plant of Centella asiatica (L) Urban. by maceration could inhibit all tested bacteria and gave the same MICs. (1:10) while the ethanol extract by continuous extraction could inhibit S. aureus and Streptococcus in the lowest MIC (1:20, 1:40) but it could not inhibit P. aeruginosa. Fresh crude extract by grinding without solvent of all plants could inhibit at least 1 species of tested bacteria.

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	1
- วัตถุประสงค์	2
- ขอบเขตการวิจัย	3
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย	4
- วิธีดำเนินการวิจัย	4
- ผลการวิจัย	6
วิจารณ์ผลการวิจัย	11
สรุปและขอเสนอแนะ	14
- สรุปผล	14
- ขอเสนอแนะ	14
บรรณานุกรม	16
ภาคผนวก	17

ประเทศไทย เป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสมุนไพร ปัจจุบันประเทศไทยมีพืชสมุนไพรที่ลงทะเบียนแล้วประมาณหมื่นกว่าชนิดจากจำนวนพืชสมุนไพรทั่วโลกสองแสนกว่าชนิด พืชสมุนไพรเหล่านี้มีสรรพคุณในการบำบัดโรคต่าง ๆ ใดก็ตามที่โกล่กลวกันไว้ในตำรับยาแผนโบราณ และที่จดจำบอกต่อ ๆ กันมา การใช้สมุนไพรมาบำบัดโรคนี้มักจะเกิดควาออกมาโดยวิธีตำคั้นน้ำ คมน้ำ หรือคองเหล้า เป็นต้น เมื่อไม่นานมานี้ นักวิจัย ได้หันมาสนใจศึกษาสมุนไพรมากขึ้น มีการวิจัยสมุนไพรเชิงเอกสาร และวิจัยโดยการทดลองกันอย่างกว้างขวาง เพื่อที่จะปรับปรุงหรือประยุกตความรูทางสมุนไพรให้เป็นไปตามหลักวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ สามารถอธิบายถึงคุณสมบัติและวิธีใช้สมุนไพรต่าง ๆ อย่างมีเหตุผล และเพื่อที่จะโคเผยแพรความรูทางสมุนไพรให้ประชาชนสามารถที่จะนำสมุนไพรซึ่งเป็นที่พยากรธรรมชาติไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในคานสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณสุขมูลฐาน

จากการรวบรวมข้อมูลทางสมุนไพรของผูเชี่ยวชาญหลายคน ใคร่บรูไว้ว่ามีพืชสมุนไพรหลายชนิดที่มีสรรพคุณในการรักษาโรคผิวหนังอีกเสปต่าง ๆ ใดแก

เทียนบ้าน (*Impatiens balsamina* L.) มีสรรพคุณในการรักษาโรคผิวหนังที่ระคาย รอย ผื่นคันว โดยการนำเอาใบสดมาตำพอกฝี (สาลี ญัพพนพศ, 2525 : สาลี ใจที และคณะ, 2522) รักษาแผลอักเสบมีหนอง แผลเน่าเปื่อยต่าง ๆ โดยใช้ใบแห้ง 10 - 15 กรัม คมน้ำกิน รักษาขุม ฝีอักเสบวมโดยใช้ขยอกสดค่น้ำตาลแดง ตำพอกรักษาแผลเรื้อรังโดยใช้ใบแห้งบคเป็นผงผสม พิมเสนโรยใส่แผล (สาลี ใจที และคณะ, 2522)

ดาวเรือง (*Tagetes erecta* L.) มีสรรพคุณในการรักษาผื่นคันว ผื่นพุพอง โดยใช้ ใบแห้ง 5 - 10 กรัม คมน้ำกินหรือใช้ตำพอก (สาลี ใจที และคณะ, 2522)

ปักแผลงสาบ (*Zebrina pendula* Schinzl) มีสรรพคุณในการรักษาโรคผิวหนังอักเสบ โดยใช้ ทั้งต้นสดหรือแห้ง คมหรือค่น้ำกิน (สาลี ใจที และคณะ, 2522)

กระสัง (*Peperomia pellucida* B.H.K.) มีสรรพคุณในการรักษาฝี หนอง โคน้ำ ทั้งต้นมาตำพอก (ลัคคาวลย ญุรัตนกรกิจ และ ญนอมจิต สุภาวิตา, 2522)

บัวบก (*Centella asiatica* (L.) Urban) มีสรรพคุณในการรักษาโรคคอเจ็บโดยการ ใช้น้ำค่นผสมบวบทงค่นแล้วค่นน้ำมากลวคหรือค่นน้ำค่นจากใบสดผสมน้ำผสมขุมมาจับกค่นลงไปซา ๆ รักษาแผลเน่าเปื่อยโดยใช้ใบแห้งบคละเยือกโรยหรือใบสดตำพอก หรือค่นเอาน้ำผสมลาโนลินทาแผล รักษาฝี แผลมีหนอง โดยใช้ค่นสด ตำพอก (สาลี ใจที และคณะ, 2522)

สมุนไพรเหล่านี้เป็นสมุนไพรที่พบโคทั่วไป ปลุกโคง่าย และขยูลในการรักษาโรคเหล่านี้ ยังเป็นเพียงการวิจัยเชิงเอกสาร แมวมินนักวิจัยบางทคนไ้บไปทดลองรักษาโรคบางแล้ว แต่หลัก ฐานทางคานการที่เกาวิจัยถึงคุณสมบัติของสมุนไพรในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุ

ของโรคโดยตรงนั้นยังน้อยมาก ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะไต่ทำการวิจัยในคานนี้เพื่อที่จะไต่ทราบว่า
สมุนไพรแต่ละชนิดมีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียชนิดใดบ้าง อย่างไร

แบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคผิวหนังอักเสบต่าง ๆ มีหลายชนิด ได้แก่

Staphylococcus aureus ทำให้เกิดฝี แผลพุพอง เนื้อเยื่อบริเวณรอบเล็บอักเสบ

และตัว S. aureus ชนิด coagulase positive มักทำให้เกิดโรคไทรุนแรงกว่าชนิด
coagulase negative

β -hemolytic Streptococcus group A, B. ทำให้เกิดแผลพุพอง ไข้ลามทุ่ง

Pseudomonas aeruginosa ทำให้เกิดฝีหนองต่าง ๆ การติดเชื้อในแผลน้ำร้อนลวก
หรือไฟลวก

แบคทีเรียเหล่านี้เป็นพวกที่มีการแพร่กระจายอยู่ทั่วไปในสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

S. aureus และ Streptococcus สามารถตรวจพบไต่ตามผิวหนังอยู่เสมอ ส่วน

P. aeruginosa นั้นพบได้ไม่บ่อยนัก แต่มีความสำคัญเนื่องจากเป็นเชื้อที่มีความคล้ายง่าย

การรักษาโรคผิวหนังสาเหตุจากแบคทีเรียเหล่านี้โดยแพทย์แผนปัจจุบันมักใช้ยาปฏิชีวนะต่าง ๆ
เช่น เพนิซิลลิน แอมพิซิลลิน คลอสแตรเพนนิคอส เป็นต้น ซึ่งยาเหล่านี้ส่วนใหญ่จะนำเข้าจากทาง
ประเทศ และเป็นยาที่ค่อนข้างจะเป็นอันตรายถ้าใช้ไม่ถูกวิธี และยังสามารถทำให้การพัฒนาของ
แบคทีเรียให้เกิดการดื้อยาได้ ยาเหล่านี้ใช้อย่างแพร่หลายเพื่อไม่ถูกวิธี ยางานชนิดที่แบคทีเรียยังไม่
เกิดการดื้อยาก็มีราคาแพงมาก เช่น อีริโทรไมซิน เมธิซิลลิน เป็นต้น ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่
ของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งตามชนบทไม่มีกำลังซื้อ หากมีการวิจัยพบว่ามีสารสกัดจากสมุนไพรใดตัว
กึ่งกลางแล้วทางชน สามารถทำลายแบคทีเรียเหล่านี้ได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชน โดยเฉพาะ
อย่างยิ่งตามชนบทที่ยังขาดแคลนยาแผนปัจจุบันและแพทย์อยู่ให้สามารถนำสมุนไพรไปใช้รักษาโรค
เบื้องต้นด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง โดยอาจจะใช้ในรูปแบบสมุนไพรสดหรือในรูปแบบสารสกัดอื่น ๆ ที่ได้รับ
การพัฒนาให้ใช้ได้สะดวกขึ้นก็ได้ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางสาธารณสุข และทางคน
เศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางในการสกัดและแปรรูปสารบริสุทธิ์จากสมุนไพรไปพัฒนาเป็นยา
รักษาโรคในรูปแบบที่ทันสมัยเทียบเทียมกับยาแผนปัจจุบัน อันจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอุตสาหกรรม
การผลิตยาจากสมุนไพรภายในประเทศ ซึ่งจะช่วยลดการนำเข้ายาจากต่างประเทศลง ตลอดจนป้องกันการ
การขาดแคลนยาในภาวะฉุกเฉินซึ่งอาจจะเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อตรวจสอบคุณสมบัติของสมุนไพรบางชนิดในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย
2. เพื่อเป็นแนวทางในการสกัดสารบริสุทธิ์จากสมุนไพรที่มีประสิทธิภาพพัฒนามลิตเป็นยา
รักษาโรคที่ใช้ได้สะดวก ปลอดภัย และราคาถูก มาทดแทนการใช้ยาแผนปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

1. สมุนไพรที่นำมาทดสอบคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรีย ได้จากการปลูกที่ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และที่สวนของผู้วิจัยเอง ได้แก่

1.1 เพ็ญบาน (*Impatiens balsamina* L.) ใช้เฉพาะส่วนใบ

1.2 กาวเรือง (*Tagetes erecta* L.) ใช้เฉพาะส่วนใบ

1.3 ปีกแมลงสาบ (*Zebrina pendula* Schnizl) ใช้ทั้งต้น

1.4 กระดัง (*Peperomia pellucida* B.H.K.) ใช้ทั้งต้น

1.5 บัวบก (*Centella asiatica* (L) Urban) ใช้ทั้งต้น

2. ในการสกัดสารจะใช้ตัวทำละลายที่หาได้ง่ายและราคาถูก ได้แก่ น้ำกลั่น และเอธานอล 95 % สกัดสารจากสมุนไพร 2 วิธี คือ วิธีแช่เย็น (marceration) และวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง (continuous extraction)

3. ชนิดของแบคทีเรียที่นำมาทดสอบ ได้รับความเอื้อเฟื้อจากสถาบันโรคผิวหนังกรุงเทพมหานคร ได้แก่

3.1 coagulase positive *Staphylococcus aureus*

3.2 β -hemolytic *Streptococcus* group A.

3.3 *Pseudomonas aeruginosa*

4. อาหารเลี้ยงเชื้อ

4.1 Tryptic soy broth (TSB) ใช้เพาะเลี้ยงเชื้อ

4.2 Mueller Hinton agar (MHA) ใช้ทดสอบความไวของเชื้อต่อสมุนไพร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนทั้งในเมืองและในชนบท ทำให้ประชาชนมีความรู้ถึงคุณสมบัติแท้จริงของสมุนไพร และสามารถนำสมุนไพรใกล้ตัวเหล่านี้มารักษาโรคเบื้องต้นด้วยตนเองได้อย่างปลอดภัยและสะดวก อีกทั้งยังประหยัดในทรัพย์สินและเวลาในการไปรับการบริการจากโรงพยาบาลอีกด้วย

2. การใช้สมุนไพรในประเทศในการรักษาโรค เป็นการลดการนำเข้ายาจากต่างประเทศ ซึ่งจะทำให้สามารถลดการขาดดุลการค้าของประเทศในขั้นต้นได้บ้าง อันเป็นการสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ

3. เป็นแนวทางในการแพร่ขยายพันธุ์ และพัฒนาการผลิตรักษาโรคจากสมุนไพรให้อยู่ในรูปแบบที่สะดวกต่อการใช้ และตรงกับความต้องการของตลาดในระดับอุตสาหกรรมต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัยและผลการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การที่หาคุณสมบัติของสมุนไพร 5 ชนิด ในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่มีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมสารสกัดสมุนไพร

นำสมุนไพร ส่วนที่ต้องการนำมาอบแห้งในตู้อบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส แล้วบดให้ละเอียดด้วยเครื่องบดอาหาร

1.1 การสกัดสารจากสมุนไพร โดยวิธีแช่เย็น

นำสมุนไพรที่แห้งและบดละเอียดแล้วใส่พลาสติก แล้วเติมตัวทำละลายซึ่งเป็นน้ำกลั่นหรือเอทานอล ให้อัตราส่วนสมุนไพรต่อตัวทำละลายเท่ากับ 1:10 (w/v) แล้วนำไปแช่ในอ่างน้ำที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส หมั่นเขย่าบ่อย ๆ ทิ้งไว้ 48 ชั่วโมง กรองเอากากสมุนไพรออกไปด้วยผ้าขาวบาง แล้วกรองอีกครั้งด้วยกระดาษกรอง สารสกัดที่กรองได้นำไประเหยตัวทำละลายออกที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส จนกว่าจะแห้ง ซึ่งนำหนักสารสกัดแห้งที่ได้

1.2 การสกัดสารจากสมุนไพร โดยวิธีการสกัดแบบต่อเนื่อง

การสกัดวิธีนี้ใช้เครื่อง Soxhlet apparatus นำสมุนไพรแห้งที่บดละเอียดแล้วใส่ใน thimble ปิดด้วยสำลี แล้วเติมตัวทำละลาย ให้อัตราส่วนสมุนไพรต่อตัวทำละลายเท่ากับ 1:30 (w/v) การสกัดจะอุณหภูมิไว้ที่จุดเดือดของตัวทำละลาย สักกานาน 30 ชั่วโมง แยกเอาสารสกัดออกมารองด้วยกระดาษกรอง แล้วระเหยตัวทำละลายออกจากสารสกัดที่ได้โดยวิธีเดียวกับวิธีแช่เย็น ซึ่งนำหนักสารสกัดแห้งที่ได้

2. การเตรียมแผนภูมิสารสกัดสมุนไพร และแผนภูมิน้ำคั้นจากสมุนไพร

เจาะกระดาษกรองด้วยเครื่องเจาะกระดาษ ได้กระดาษกรองกลมที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 5.8 มิลลิเมตร นำกระดาษกรองไปทำให้ปราศจากเชื้อ

แผนภูมิสารสกัดสมุนไพร เตรียมโดยการนำสารสกัดแห้งมาละลายใหม่ด้วยตัวทำละลายเดิม ให้มีความเข้มข้นเป็น 1:1 , 1:10 , 1:100 และ 1:1,000 (w/v) เพื่อหาค่าความเข้มข้นต่ำสุดของสารสกัดสมุนไพรในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียหรือ MIC อย่างคร่าว ๆ นำแผนกระดาษกรองที่ปราศจากเชื้อมาชุบสารสกัดสมุนไพรในแต่ละความเข้มข้น แต่ละแผนสามารถจุสารสกัดสมุนไพรได้ 0.03 มิลลิลิตร แล้วนำแผนภูมิสารสกัดสมุนไพร ไปอบในตู้อบที่อุณหภูมิ 50 องศาเซลเซียส จนแห้ง

แผนภูมิน้ำคั้นสมุนไพร เตรียมโดยการนำสมุนไพร สดมาคั้นพอน้ำออกมา แล้วนำแผนกระดาษกรองที่ปราศจากเชื้อชุบน้ำสมุนไพรนั้น แล้วนำไปอบแห้งโดยวิธีเดียวกับแผนภูมิสารสกัดสมุนไพร

3. การเตรียมเชื้อแบคทีเรีย

แกะเชื้อจาก MHA มา 4 – 5 โคโลนี มาเลี้ยงใน TSB นาน 4 – 24 ชั่วโมง (ถ้าเชื้อเจริญไ้เร็วใช้เวลาสั้น ถ้าเจริญไ้ช้าใช้เวลาาน) แล้วปรับให้ความขุ่นเท่ากันหรือใกล้เคียงกับ McFarland No. 0.5 ซึ่งเตรียมโดยผสม 0.048 M. BaCl_2 0.5 มิลลิลิตร กับกรดซัลฟริก 99.5 มิลลิลิตร แล้วป้ายเชื้อให้เต็มผิวหน้าของอาหารเลี้ยงเชื้อ MHA ด้วยไม้ปั่นสำลีที่ปราศจากเชื้อ

4. การทดสอบความไวของแบคทีเรียต่อสารสกัดสมุนไพร

นำแผนรูปสารสกัดที่เตรียมไว้ในข้อ 2. มาวางบนอาหารเลี้ยงเชื้อที่ป้ายเชื้อไว้แล้ว จากข้อ 3. แต่ละจานจะวางแผนรูปสารสกัดสมุนไพรแต่ละชนิดที่มีความเข้มข้นต่าง ๆ กัน โดยมีแผนยาปฏิชีวนะเป็นคอนโทรล นำไปบ่มเชื้อที่อุณหภูมิ 37 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 24 ชั่วโมง ทำการทดสอบ 3 ซ้ำ อ่านผลโดยการวัดเส้นศูนย์กลางของบริเวณที่เชื้อไม่เจริญ รอบแผนรูปสารสกัดสารสกัดจากสมุนไพรที่สามารถยับยั้งแบคทีเรียไ้จะต้องมีเส้นศูนย์กลางของบริเวณที่เชื้อไม่เจริญ (inhibition zone) กว้างไปมากกว่า 6 มิลลิเมตร

5. หาค่า MIC ของสมุนไพรในช่วงแคบขึ้น ทำโดยการนำสารสกัดสมุนไพรความเข้มข้นต่ำสุดที่ใหม่ในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียมาเจือจางต่อแบบ two fold dilution แล้วทำการวัดการในข้อ 2. ถึง 4 ใหม่

ผลการวิจัย

จากการสกัดสมุนไพรโดยวิธีแช่เย็นและวิธีการสกัดแบบค้อนเอง ได้ปริมาณของสารสกัดแห้งแตกต่างกัน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ปริมาณสารสกัดแห้งจากสมุนไพรแห้ง

สารสกัดสมุนไพร	% สารสกัดแห้ง	
	วิธีแช่เย็น	วิธีสกัดแบบค้อนเอง
เทียนบ้านในน้ำ	16.53	26.81
เทียนบ้านในเอธานอล	11.78	30.51
กวาวเรืองในน้ำ	35.17	34.5
กวาวเรืองในเอธานอล	33.01	19.23
ปึกแมลงสาบในน้ำ	12.93	19.95
ปึกแมลงสาบในเอธานอล	3.52	28.67
กระดังงาในน้ำ	17.55	30.56
กระดังงาในเอธานอล	1.93	27.83
บัวบกในน้ำ	27.12	34.2
บัวบกในเอธานอล	5.69	32.81

ผลการทดสอบความไวของเชื้อแบคทีเรียก่อสารสกัดสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ได้ผลดังแสดงไว้ในตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงขนาดความกว้างของบริเวณที่เชื้อไม่เจริญเมื่อทดสอบความไวของเชื้อก่อสารสกัดสมุนไพรที่โคโคโยวิธีแยก

ความเข้มข้น ชนิดของแบคทีเรีย	1:1			1:10			1:100		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
เหียนบ้านในน้ำ	++	++	-	+	+	-	-	-	-
เหียนบ้านในเอธานอล	++++	++++	-	+++	+++	-	-	-	-
การเรืองในน้ำ	+	++	+	-	+	-	-	-	-
การเรืองในเอธานอล	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปฏิกิริยาในน้ำ	-	+	-	-	+	-	-	-	-
ปฏิกิริยาในเอธานอล	++++	++	+	++	+	-	-	-	-
กระสังในน้ำ	-	+++	-	-	+	-	-	-	-
กระสังในเอธานอล	-	++	-	-	-	-	-	-	-
บิวบิกในน้ำ	++	++	+++	+	+	+	-	-	-
บิวบิกในเอธานอล	++	++	-	-	+	-	-	-	-

1 = S. aureus , 2 = Streptococcus , 3 = P. aeruginosa

- = < 6 mm. , + = 6 - 10 mm. , ++ = 11 - 15 mm. ,

+++ = 16 - 20 mm. , ++++ = 21 - 25 mm.

ตารางที่ 3 แสดงขนาดความกว้างของบริเวณที่เชื้อไม่เจริญเมื่อทดสอบความไวของเชื้อต่อสารสกัดสมุนไพรโดยวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง

ความเข้มข้น ของสารสกัด	1:1			1:10			1:100		
	1	2	3	1	2	3	1	2	3
เหียนบ้านในน้ำ	+++	++++	-	++	+++	-	-	-	-
เหียนบ้านในเอธานอล	++++	+++	-	+++	+++	-	-	-	-
การเรืองในน้ำ	+	-	-	-	-	-	-	-	-
การเรืองในเอธานอล	+	++	-	-	++	-	-	-	-
ปฏิกิริยาในน้ำ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ปฏิกิริยาในเอธานอล	-	+	-	-	+	-	-	-	-
กระด้างในน้ำ	▼	-	-	-	-	-	-	-	-
กระด้างในเอธานอล	▼	+	-	-	-	-	-	-	-
บวมก้นในน้ำ	▼	-	-	-	-	-	-	-	-
บวมก้นในเอธานอล	+	++	-	+	+	-	-	-	-

1 = *S. aureus* , 2 = *Streptococcus* , 3 = *P. aeruginosa*

- = < 6 , + = 6 - 10 mm. , ++ = 11 - 15 mm. ,

+++ = 16 - 20 mm. , ++++ = 21 - 25 mm.

เมื่อได้ค่า MIC ของสมุนไพรอย่างคร่าว ๆ ได้แล้ว จึงได้หาค่า MIC ของสมุนไพร
ทดสอบที่เรี่ยในขวงแถบชั้น ได้ค่า MIC ที่สกัดทดสอบที่เรี่ย ดังแสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่า MIC ของสารสกัดสมุนไพรต่อเชื้อแบคทีเรีย

สารสกัดสมุนไพร	แบคทีเรีย		
	<u>S. aureus</u>	<u>Streptococcus</u>	<u>P. aeruginosa</u>
เทียนบ้านในน้ำ	*1:20 ** (1:10)	1:20 (1:10)	- (-)
เทียนบ้านในเอธานอล	1:40 (1:40)	1:40 (1:40)	- (-)
ลาวเรืองในน้ำ	1:4 (1:2)	- (1:10)	- (1:4)
ลาวเรืองในเอธานอล	1:4 (-)	1:40 (-)	- (-)
ปีกแมลงสาบในน้ำ	1:10 (-)	- (1:10)	- (-)
ปีกแมลงสาบในเอธานอล	- (1:20)	1:10 (1:10)	- (1:2)
กระสังในน้ำ	- (-)	- (1:10)	- (-)
กระสังในเอธานอล	- (-)	1:4 (1:2)	- (-)
บัวบกในน้ำ	- (1:10)	- (1:10)	- (1:10)
บัวบกในเอธานอล	1:20 (-)	1:40 (1:10)	- (-)

* ตัวเลขนอกวงเล็บเป็นค่า MIC ของสารสกัดสมุนไพรที่ได้จากวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง

** ตัวเลขในวงเล็บเป็นค่า MIC ของสารสกัดสมุนไพรที่ได้จากวิธีแยกย่อย

- = สารสกัดไม่สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียได้

น้ำคั้นจากสมุนไพรและยาปฏิชีวนะมีผลต่อการเจริญของแบคทีเรียที่นำมาทดสอบ ดังแสดงไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการทดสอบความไวของแบคทีเรียค่อน้ำคั้นจากสมุนไพรและยาปฏิชีวนะ

สมุนไพร / ยาปฏิชีวนะ	<i>S. aureus</i>	<i>Streptococcus</i>	<i>P. aeruginosa</i>
เหียนบาน	++	++	-
ควาวเรือง	-	-	+
ปีกแมลงสาบ	-	++	-
กระดังงา	-	+	-
บัวบก	-	++	-
แอมพิซิลลิน (10 µg/disc)	++	-	-
เมทธิซิลลิน (5 µg/disc)	+++	-	-

- = < 6 mm., + = 6 - 10 mm., ++ = 11 - 15 mm., +++ = 16 - 20 mm.

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากการสกัดสารจากสมุนไพร 5 ชนิด ในน้ำและเอทานอล ทั้ง 2 วิธี พบว่าปริมาณสารสกัดที่ได้จากวิธีการสกัดแบบต่อเนื่องมีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าที่ได้จากวิธีแช่เย็น ยกเว้นดาวเรือง แต่มีได้แสดงผลว่าสารสกัดที่ได้จากวิธีการสกัดแบบต่อเนื่องนั้นจะให้ผลในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เรียกว่า สารสกัดที่ได้จากวิธีแช่เย็นเสมอไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความเข้มข้นของสารประกอบทั้งชนิดและปริมาณที่สามารถละลายออกมาในตัวทำละลายชนิดเดียวกันของสมุนไพรแต่ละชนิด และความคงตัวของสารประกอบที่มีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียได้ ดังนั้นจึงพบว่า สารสกัดจากสมุนไพรแต่ละชนิดมีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดหนองได้ต่างกัน ทั้งในแง่ของค่า MIC ของแบคทีเรียแต่ละชนิดและจำนวนชนิดของแบคทีเรียที่สารสกัดสามารถยับยั้งการเจริญได้ อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าสมุนไพรแต่ละชนิดที่นำมาทดสอบนั้นมีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของการเกิดหนองได้อย่างน้อย 1 ชนิด ดังนั้นสรรพคุณของสมุนไพรที่ระบุไว้ในตำรายาจึงมีส่วนถูกต้อง ถ้าโรคนั้นเกิดสาเหตุจากแบคทีเรียชนิดที่สมุนไพรสามารถยับยั้งได้ ถ้ามีการตรวจสอบชนิดของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของโรคก่อนใช้สมุนไพร ตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน ก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการรักษาโรคสูงขึ้น

สารสกัดจากเทียนบ้านในเอทานอลมีประสิทธิภาพในการยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ได้ดีที่สุดเมื่อเทียบกับสารสกัดจากสมุนไพรอื่น ๆ ที่นำมาวิจัยและสารสกัดจากเทียนบ้านในน้ำ และยังพบว่าการสกัดสารจากเทียนบ้านในน้ำ โดยวิธีการสกัดแบบต่อเนื่องให้ผลดีกว่าวิธีการแช่เย็น อันเป็นผลมาจากวิธีสกัดแบบต่อเนื่องสามารถสกัดสารจากสมุนไพรได้สมบูรณ์กว่า วิธีแช่เย็น (กิตติพันธ์ คันตระกูลโรจน์ และคณะ, 2529) และยังแสดงให้เห็นว่าสารประกอบที่มีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของเชื้อ 2 ชนิดนี้ เป็นสารที่คงตัวที่อุณหภูมิสูงถึงจุดเดือดของน้ำ ผลการวิจัยของเทียนบ้านครั้งนี้ได้ผลเช่นเดียวกับการทดลองของ สันติ กุญชรารัตน และคณะ (2528) แต่ได้ค่า MIC แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะเทียนบ้านที่นำมาใช้ในการวิจัยนั้นได้จากคนละแหล่งกัน จึงทำให้พืชมีสารประกอบต่าง ๆ ไม่เท่ากัน (สมพร หิรัญราชมงคล, 2525) และความต่างกันของสายพันธุ์แบคทีเรียที่ใช้ในการวิจัยก็อาจเป็นอีกสาเหตุหนึ่ง น้ำคั้นจากเทียนบ้านให้ผลในการยับยั้งการเจริญของเชื้อทั้ง 2 ชนิดใกล้เคียงกับสารสกัดจากเทียนบ้านในน้ำโดยวิธีสกัดแบบต่อเนื่องที่ความเข้มข้น 1:10 และเมื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพของสารสกัดจากเทียนบ้านในเอทานอลจากทั้ง 2 วิธี ที่ความเข้มข้น 1:10 กับ แอมพิซิลลิน (10 µg/disc) และเมธิซิลลิน (5 µg/disc) พบว่าสารสกัดจากเทียนบ้านมีประสิทธิภาพดีกว่า คือ สามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus ได้ใกล้เคียงกัน และยังสามารถยับยั้งการเจริญของ Streptococcus ได้ ซึ่งทั้งแอมพิซิลลิน และเมธิซิลลิน ไม่แสดงผลในการยับยั้งการเจริญของเชื้อนี้แต่อย่างใด

สารสกัดจากดาวเรืองในน้ำโอยวิธีแช่เยี่ยว สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เรียกว่า ทดสอบ
ได้ทั้ง 3 ชนิด แต่สารสกัดในน้ำโอยวิธีสกัดแบบค้อนเนื่องสามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus
ได้เพียงชนิดเดียวโดยให้ MIC ค่อนข้างต่ำ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสารประกอบที่มีคุณสมบัติยับยั้งการ
เจริญของเชื้อเหล่านี้ น่าจะเป็นสารประกอบที่ละลายตัวเมื่อได้รับความร้อนหรือเป็นสารที่ระเหยได้ และ
เหตุผลนี้ได้รับการสนับสนุนจากรายงานการทดลองของ Ross, SL-Keltawi และ Megalla (1980)
ที่พบว่าในหอมระเหยเข้มข้นจากใบดาวเรือง สามารถยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa และ
S. aureus ได้ การใช้ใบดาวเรืองแห้งมาสกัดสารประกอบวิธีทำให้สารสกัดแห้งในการวิจัยครั้งนี้ จึงทำ
ให้น้ำมันหอมระเหยระเหยไปเกือบหมด ประสิทธิภาพในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียจึงต่ำ จากการ
ทดสอบคุณสมบัติของน้ำคั้นของดาวเรือง กับแบคทีเรีย พบว่าสามารถยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa
ได้เพียงชนิดเดียว

สารสกัดจากปืกแมลงสาบในเอธานอลโอยวิธีแช่เยี่ยว สามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus,
Streptococcus และ P. aeruginosa ได้ แต่สารสกัดในเอธานอลโอยวิธีสกัดแบบค้อนเนื่องยับยั้ง
การเจริญของ Streptococcus ได้เพียงชนิดเดียว แสดงว่าสารประกอบส่วนใหญ่ไม่ทนความร้อน
น้ำคั้นจากปืกแมลงสาบก็สามารถยับยั้งการเจริญของ Streptococcus ได้เพียงชนิดเดียวเช่นกัน

สารสกัดจากกระดังงาในน้ำและเอธานอลโอยวิธีแช่เยี่ยวตลอดจนน้ำคั้นจากกระดังงา ทั้งก็สามารถ
ยับยั้งการเจริญของ Streptococcus ได้เพียงชนิดเดียว การที่สารสกัดในน้ำโอยวิธีสกัดแบบ
ค้อนเนื่องไม่ผลในการยับยั้งแบคทีเรีย แสดงให้เห็นว่าสารประกอบที่มีคุณสมบัติยับยั้งเชื้อได้เป็นสารที่
ไม่ทนความร้อนสูง และจากการที่สารสกัดในน้ำโอยวิธี MIC ต่ำกว่าสารสกัดในเอธานอล แสดงว่า
สารประกอบที่มีคุณสมบัติยับยั้งเชื้อได้นั้น ละลายในน้ำได้ดีกว่าในเอธานอล ถึงแม้ว่าองค์ประกอบของสารสกัด
ที่ได้จากการสกัดในน้ำจะสูงกว่าสารสกัดในเอธานอลมาก

สารสกัดจากขมิ้นในน้ำโอยวิธีแช่เยี่ยว ผลในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียทั้ง 3 ชนิด
ที่นำมาทดสอบโดยให้ค่า MIC เป็น 1:10 เท่ากัน ซึ่งให้ผลสอดคล้องกับการทดลองของ Ray
และ Majumdar (1976) กับ Yang (1953) สารสกัดในน้ำโอยวิธีสกัดแบบค้อนเนื่องไม่ผลในการ
ยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียเลย จึงแสดงว่าสารที่มีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียนั้น
เป็นสารที่ไม่ทนความร้อนที่อุณหภูมิสูงถึงจุดเดือดของน้ำ สารสกัดจากขมิ้นในเอธานอลโอยวิธีสกัด
แบบค้อนเนื่องให้ค่า MIC ของ S. aureus และ Streptococcus ต่ำที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับ
กับสารสกัดอื่น ๆ จากขมิ้น และเป็นสารประกอบที่คงตัวได้ที่อุณหภูมิประมาณ 70 องศาเซลเซียส
น้ำคั้นจากขมิ้นสามารถยับยั้งการเจริญของ Streptococcus ได้เพียงชนิดเดียว

ในการวิจัยครั้งนี้จะเห็นว่าค่า MIC ของสารสกัดสมุนไพรชนิดต่าง ๆ ต่อแบคทีเรียที่นำมา
ทดสอบมีค่าค่อนข้างสูง แต่สารสกัดเหล่านี้เป็นสารประกอบรวม คือประกอบด้วยสารประกอบหลายชนิด
ที่ละลายได้ในตัวทำละลายเดียวกัน หากมีการแยกสารประกอบเฉพาะชนิดที่มีคุณสมบัติในการยับยั้ง-

การเจริญของแบคทีเรียออกมาให้บริสุทธิ์ได้ คาดว่าค่า MIC ที่ได้จะต่ำกว่านี้ นอกจากนี้สมุนไพรบางชนิดก็ยังมีสารประกอบที่ช่วยลดการอักเสบและสมานแผลรวมอยู่ด้วย เช่น บัวบก (Dabral and Sharma, 1983 : Kaito, et al. 1973) จึงทำให้การใช้สมุนไพรในการรักษาแผลได้ผลดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบข้อเท็จจริงในสรรพคุณของสมุนไพรที่นำมาทดสอบ และทราบถึงวิธีการสกัดและการใช้ตัวทำละลายที่เหมาะสม เพื่อให้การใช้สมุนไพรในการบำบัดโรคมะเร็งมีประสิทธิภาพที่สุด และยังเป็นแนวทางในการสกัดสารจากสมุนไพรให้ทราบรายละเอียดอื่น ๆ ต่อไป.

สรุปและขอเสนอแนะ

สรุปผล

จากการสกัดสารจากสมุนไพร 5 ชนิด ในน้ำและเอธานอล โดยวิธีแช่เย็นและวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง พบว่าปริมาณสารสกัดสมุนไพรที่ได้จากวิธีการสกัดแบบต่อเนื่อง มีเปอร์เซ็นต์สูงกว่าปริมาณสารสกัดสมุนไพรที่ได้จากวิธีแช่เย็น ยกเว้นสารสกัดจากดาวเรืองซึ่งได้ผลตรงกันข้าม สารสกัดจากสมุนไพรชนิดต่าง ๆ มีคุณสมบัติในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุให้เกิดหนองแตกต่างกันดังนี้ คือ

สารสกัดจากเทียนบ้านสามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ได้ แต่ไม่สามารถยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa โดยสารสกัดในเอธานอลให้ผลดีที่สุด คือ ให้ค่า MIC ค่าสุดท้ายของเชื้อทั้ง 2 ชนิดเป็น 1:40

สารสกัดจากดาวเรืองในน้ำโดยวิธีแช่เย็นให้ผลในการยับยั้งการเจริญของเชื้อได้ดีกว่าสารสกัดในน้ำโดยวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง คือ สามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus, Streptococcus และ P. aeruginosa ที่ MIC 1:2, 1:10 และ 1:4 ตามลำดับ สารสกัดจากดาวเรืองในเอธานอลโดยวิธีสกัดแบบต่อเนื่องสามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ที่ MIC 1:4 และ 1:40 ตามลำดับ แต่ยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa ไม่ได้

สารสกัดจากปีกแมลงสาบในเอธานอลโดยวิธีแช่เย็น ให้ผลในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียได้ดีกว่าสารสกัดอื่น ๆ จากปีกแมลงสาบ คือสามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus,

Streptococcus และ P. aeruginosa ที่ MIC 1:20, 1:10 และ 1:2 ตามลำดับ

สารสกัดจากกระสังให้ผลในการยับยั้งการเจริญของ Streptococcus เพียงชนิดเดียว และสารสกัดจากกระสังในน้ำโดยวิธีแช่เย็น ให้ผลดีที่สุด คือให้ค่า MIC เป็น 1:10

สารสกัดจากขมิ้นในน้ำโดยวิธีแช่เย็น สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่ทำการทดสอบทั้ง 3 ชนิด โดยให้ค่า MIC ของเชื้อทั้ง 3 ชนิด เป็น 1:10 เท่ากัน ส่วนสารสกัดจากขมิ้นในเอธานอลโดยวิธีสกัดแบบต่อเนื่อง สามารถยับยั้งการเจริญของ S. aureus และ Streptococcus ได้ที่ MIC 1:20 และ 1:40 ตามลำดับ แต่ไม่สามารถยับยั้งการเจริญของ P. aeruginosa

น้ำคั้นจากสมุนไพรเหล่านี้สามารถยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียที่นำมาทดสอบได้อย่างน้อย 1 ชนิด

ขอเสนอแนะ

1. ควรจะได้ออกทดสอบคุณสมบัติของสารสกัดจากสมุนไพรในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์ชนิดอื่น ๆ เพิ่มเติม
2. ควรทำการทดสอบคุณสมบัติของสารสกัดจากสมุนไพร สกัดในการยับยั้งการเจริญของจุลินทรีย์เพื่อเปรียบเทียบกับประสิทธิภาพของสมุนไพรแห้ง

3. ควรแยกสารประกอบทางเคมีในสารสกัดสมุนไพรที่ใหม่ในการยับยั้งการเจริญของแบคทีเรียในการวิจัยครั้งนี้ให้บริสุทธิ์ขึ้น แล้วหาค่า MIC ใหม่ และศึกษาชนิดและสูตรโครงสร้างของสารประกอบนั้น
4. ควรนำสมุนไพรชนิดอื่นที่กล่าวไว้ในตำรายาวารักระโรคผิวหนังอีกสับได้มาทำการทดสอบขอเท็จจริงทางวิทยาศาสตร์ต่อไปอีก.

บรรณานุกรม

- กิตติพันธ์ คันตระกูลโรจน์ และคณะ 2529 เภสัชการเทคโนโลยีและโครมาโตกราฟี
คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 661 หน้า
- ลักคาวัดย์ บุญรัตนกรกิจ และ ถนอมจิต สุภาวีกา 2522 ข้อพิพาทสมุนไพรและประโยชน์
เอกสารโรเนียวคณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 109 หน้า
- ลีนา ผู้พัฒนาพงศ์ 2525 สมุนไพรไทย ตอนที่ 3 พันธุ์พืชบิลิซิง กรุงเทพฯ. 289 หน้า
- สาลี ใจดี และคณะ 2522 การโฆษณาสมุนไพร เล่ม 1 บริษัทสารมวลชน จำกัด กรุงเทพฯ 170 หน้า
- สมพร หิรัญราชมงคล (ภูคียนันต์) 2525 สมุนไพรใกล้ตัว ตอนที่ 3 โรงพิมพ์พิมพ์เดช กรุงเทพฯ
198 หน้า
- สันติ กุญสุวรรณ และคณะ 2528 รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการวิจัยสมุนไพร
คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ
- สมาธิ เหลืองสกุล 2528 ปฏิบัติการแพทย์แผนไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร 202 หน้า
- Dabral, P.K. and R.K. Sharma. 1983. Probe 22(2), 120.
- Kaito, T. et al. 1973. Oyo Yakuri 7(6) 833.
- Ray, P.G. and S.K. Majumdar. 1976. Econ. Bot. 30, 317.
- Ross, S.A. N.E.El - Keltawi., S.E. Megalla. 1980. Antimicrobial Activity
of Some Egyptian Aromatic Plants. Fitoterapia 51:201-205.
- Yang, H.C., et al. 1953. J. Formosan Med. Assoc. 52, 109.

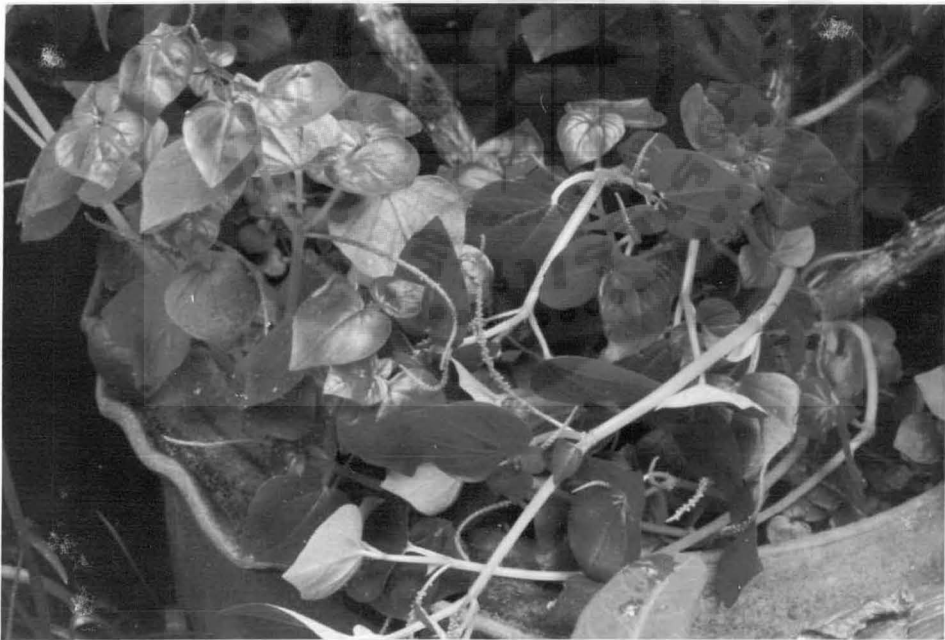
ภาพที่ 1 เทียนทาน

ภาพที่ 2 กวาวเรือง

ภาพที่ 3 ปีกแมลงสาบ

ภาพที่ 4 กระดัง

ภาพ 5 บัวบก

